

ПОЛАЦКІ ЗАПАЛОЦКІ ПАСАД, археалагічны помнік на 3 ад Полацкага Верхняга замка ўздоўж р. Зах. Дзвіна. Узнік на мяжы 10–11 ст. (пл. каля 40 га, у пач. 13 ст. – 17 га). Згадваецца ў 14 ст. пад назвай «Стары горад». У 11 ст. меў сістэму крапас-

ных умацаванняў (вастракол). Даследавалі ў 1959 Л.Д.Побаль, у 1961, 1963, 1980 Г.В.Штыхаў, у 1986 С.В.Тарасаў, у 2003, 2004, 2006 і 2010 Дз.У.Дук, у 2008 М.В.Клімаў. Культ. пласт 0,5–3 м. Даследавана 772 м². Вывучаны рэшткі жылых пабудоў, у т.л. сядзібы 15 ст. з кафлянай печчу. Знаходкі прадстаўлены шматлікімі вырабамі 11–18 ст., ювелірнымі рэчамі.

У 16–18 ст. на Запалоцкім пасадзе згадваюцца вуліцы Вялікая (сучасная Краснова), Еглярская, Зарэчная, Выгонная, Бастыённы, Цыкуноў і Ярмолаў завулкі. Былі размешчаны ў межах паркана 16–18 ст. (упершыню згадваецца ў пач. 16 ст., на працягу 1-й пал. 16 ст. неаднаразова падпраўляўся). У гэты час быў выкапаны роў («перакоп») і пастаўлены вастракол. У 1654 зроблены новы роў, які ўзмацняўся шчыльна ўкапанымі бярвёнамі. За парканам знаходзіліся мясцовасці Селяўшчызна і Глушчыца. У 1498–1563 існаваў Бернардзінскі кляштар (лакалізаваны ў 2010), у 16–18 ст. – прыватныя і уніяцкія цэрквы. На Запалоцкім пасадзе пражывала гандл.-рамеснае насельніцтва.

Літ.: Ш т ы х о в Г.В. Древний Полоцк (IX–XIII вв.). Минск, 1975; Т а р а с а ў С.В. Полацк IX–XVII стст.: гісторыя і тапаграфія. Мінск, 1998; Д у к Дз.У. Полацк XVI–XVIII стагоддзяў: нарысы тапаграфіі, гісторыі матэрыяльнай культуры і арганізацыі жыццёвай прасторы насельніцтва беларускага горада. Наваполацк, 2007; Я г о ж. Рэчавы комплекс з раскопак на Запалоцкім пасадзе старажытнага Полацка ў 2004 і 2006 гг. // ААА. 2009. Вып. 5; Я г о ж. Полацк і палачане (IX–XVIII стст.). Наваполацк, 2010; Д у к Дз.У., С а л а ў ё ў А.А. Новыя знаходкі рэнесанснай кафлі ў Полацку (да пытання аб сацыятапаграфічнай структуры Запалоцкага пасада ў першай палове XVI ст.) // МАБ. 2007. № 14.

Дз.У.Дук.